

Лекція 7.

Психолого-педагогічне консультування з проблем виховання дітей у різних за структурою сім'ях

План

1. Особливості виховання дітей в благополучних і неблагополучних сім'ях.
2. Особливості виховання єдиної дитини в родині.
3. Багатодітні сім'ї, їх вплив на особистість дитини.
4. Виховання дитини в неповній та позашлюбній сім'ї.
5. Особливості виховання дітей в осиротілій сім'ї. Фостерні (прийомні) сім'ї.

1. Особливості виховання дітей в благополучних і неблагополучних сім'ях

Благополучна сім'я – це сім'я, яка відповідально та диференційовано виконує свої функції, в результаті чого задовольняється потреба у розвитку та змінах як сім'ї загалом, так і кожного її члена.

Благополучна сім'я

```
graph TD; A[Благополучна сім'я] --- B[сильна батьківська позиція з чіткими сімейними правилами]; A --- C[гнучкі, відкриті взаємовідносини між всіма членами сім'ї]; A --- D[наявність зразків поведінки та емоційно теплих зв'язків між поколіннями];
```

сильна батьківська
позиція з чіткими
сімейними
правилами

гнучкі, відкриті
взаємовідносини між
всіма членами сім'ї

наявність зразків
поведінки та
емоційно теплих
зв'язків між
поколіннями

Благополуччя визначається не матеріально-економічною забезпеченістю сім'ї, її прибутками, а високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, задоволення емоційних потреб усіх членів сім'ї.

Характерні ознаки благополучної

сім'ї

- 1) однакові особисті проблеми і поняття;
- 2) бажання прислухатися один до одного, допомагати один одному;
- 3) розподіл відповідальності згідно з віком, можливостями кожного;
- 4) кожна людина відповідає за моральну поведінку;
- 5) час, проведений разом, але не з метою обговорення проблем, які пов'язані з роботою чи школою;
- 6) наявність цінностей і переконань у сімейному житті;
- 7) повага до прав кожного на особисте життя, незалежні думки та дії;
- 8) розвиток традицій шляхом об'єднання різних поколінь і ведення записів про історію сім'ї;
- 9) бажання розмовляти між собою, особливо за їжею;
- 10) схвалення розвитку дружніх стосунків і одержання вражень поза сім'єю;
- 11) протистояння сімейним проблемам відкрито та всіма членами сім'ї;
- 12) пошук допомоги поза сім'єю, коли це необхідно.

Неблагополучна сім'я – це сім'я, яка в силу об'єктивних або суб'єктивних причин втратила свої виховні можливості, внаслідок чого в ній складаються несприятливі умови для виховання дитини; такий соціальний осередок суспільства, в якому система взаємозв'язків і взаємодій між членами побудована на аморальній і протиправній основі.

Чинники, які обумовлюють сімейне неблагополуччя:

- бідність;
- наркотична (алкогольна) залежність одного чи всіх членів сім'ї;
- безробіття;
- проблеми інвалідності у батьків або дітей;
- розлучення;
- перебування одного із членів сім'ї в місцях позбавлення волі;
- втрата годувальника;
- смерть або хвороба одного із членів сім'ї тощо.

Неблагополуччя сім'ї може бути викликане:

- 1) *різними проблемами* (прихід нового члена в сім'ю, втратою члена сім'ї, його деморалізацією, зміною статусу сім'ї тощо);
- 2) *різними джерелами проблем* (події, які здійснюються поза сім'єю і не залежать від неї; події, які відбуваються у сім'ї).

Наслідки сімейного неблагополуччя для дітей:

- безпритульність, бездоглядність, жебрацтво;
- соціальне сирітство;
- насильство в сім'ї та жорстоке поводження з дітьми;
- правопорушення та злочинність;
- зниження рівня психічного, соціального та фізичного здоров'я дітей.

2. Особливості виховання єдиної дитини в родині

Перша: єдина дитина виявляється більш емоційно стійкою, ніж інші діти, тому, що не знає хвилювань, пов'язаних із суперництвом братів.

Друга: єдиній дитині доводиться переборювати більше труднощів, чим зазвичай, щоб здобути психічну рівновагу, тому що їй не вистачає брата або сестри.

Надлишкова опіка

*Обмеження у
взаємодії з
однолітками*

**Помилки у вихованні
єдиної дитини**

*Ухвалення
багатьох рішень
без участі дитини*

*Завищені
очікування*

3. Багатодітні сім'ї, їх вплив на особистість дитини

Багатодітна сім'я — сім'я, в якій подружжя (чоловік та жінка) перебуває у зареєстрованому шлюбі, разом проживає та виховує трьох і більше дітей, у тому числі кожного з подружжя, або один батько (одна мати), який (яка) проживає разом з трьома і більше дітьми та самотійно їх виховує.

Позитивні характеристики виховання дитини в багатодітній сім'ї :

- виховуються розумні потреби й уміння узгоджувати свої вчинки з іншими;
- ні в кого з дітей немає привілейованого становища, немає ґрунту для формування егоїзму, асоціальних рис;
- більше можливостей для спілкування, турботи про молодших, засвоєння моральних і соціальних норм і правил гуртожитності;
- краще можуть формуватися такі моральні якості, як чуйність, людяність, відповідальність, повага до людей, а також якості соціального порядку – здатність до спілкування, адаптації, толерантність.

Негативні характеристики виховання дитини в багатодітній сім'ї :

- часто батьки втрачають почуття справедливості по відношенню до дітей;
- різко збільшується фізичне і психічне навантаження на батьків, особливо на матір;
- менше можливостей для задоволення потреб та інтересів дитини.

4. Виховання дитини в неповній та позашлюбній сім'ї

Неповна сім'я - сім'я, що складається з матері або батька і дитини (дітей).

Вдівством
батька
(матері)

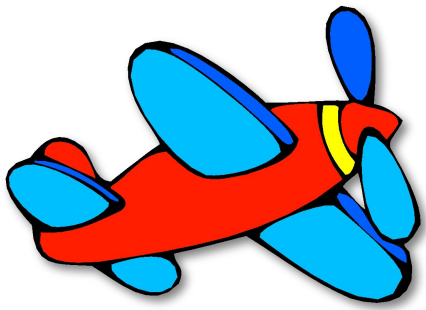
**Чинники
виникнення
неповної
сім'ї**

Позашлюбне
народження
дитини

Розлучення
батьків

Позашлюбна сім'я - один із типів неповної сім'ї, що виникає в результаті народження дитини жінкою поза шлюбом.

Труднощі для позашлюбної сім'ї полягають основному в тому, що мати зазвичай переобтяжена роботою і не приділяє дитині достатньої уваги.

Умови успішного виховання дітей у позашлюбній сім'ї :

- усвідомлення матір'ю становища сім'ї і врахування обставин і труднощів, що виникають на їх життєвому шляху;
- повідомлення дитині, доступної для її віку правди стосовно її позашлюбного народження;
- задоволення насущних потреб дитини, зокрема потреби в емоційному самоутвердженні, в соціальній орієнтації;
- налагодження збалансованого режиму праці матері;
- організація ознайомлення, дитини з соціальною роллю батька з метою наведення батьківського прикладу для наслідування, засвоєння зразків і моделей поведінки;
- відкидання стандартів поведінки дитини за своїм образом і подобою.

5. Особливості виховання дітей в осиротілій сім'ї і. Фостерні (прийомні) сім'ї

Осиротіла сім'я – утворилася внаслідок смерті одного з батьків.

Особливості виховання дітей в осиротілій сім'ї:

- 1) мобілізація любові й турботи за всіх, пригальмування егоїзму дітей;
- 2) болісність сприйняття членами сім'ї обстановки горя й можливість виникнення додаткових проблем;
- 3) можливість збереження цілісності та єдності сімейної групи, колективістських стосунків у початковий період функціонування осиротілої сім'ї;
- 4) небезпека зміненого ставлення до дитини з боку матері (батька) у випадку втрати того з батьків, котрий був вищим авторитетом для дитини.

Етапи життєвого циклу осиротілої сім'ї:

1) утворення сім'ї

2) період нестійкості
сімейних відносин

3) період стабілізації
сімейних стосунків

4) період дестабілізації

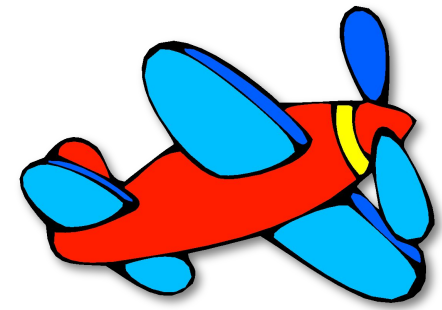
5) руйнування сім'ї та її
перехід у новий тип сім'ї

Фостерна сім'я – це сім'я або окрема особа, яка взяла на утримання й виховання дитину-сироту або позбавлену батьківського піклування.

Ознаки адапційного періоду входження дитини у прийомну сім'ю:

- ❖ міміка
- ❖ інтерес до навколишнього світу
- ❖ якщо в стресових ситуаціях дитина ховається за батьків
- ❖ прояв своїх переваг, висловлювання своєї думки

Дякую за увагу!

